

LUNAR GÖR DET SVÅRA LÄTTARE – Men är bara ett komplement för dagens ungdomar

AnnBritt Enochsson
annbritt.enochsson@kau.se

Publicerat i
Utbilder – tidskrift för pedagogisk debatt från Karlstads universitet
nr 3/4, oktober 2003

Idag har fyra av fem svenska tonåringar en Lunar (identitet på LunarStorm), och i genomsnitt ägnar en 12–24-åring 46 minuter/dag åt LunarStorm. Mer än 75% av Sveriges tonåringar loggar in sig varje vecka. Frågan om hur skolan ska förhålla sig till denna verksamhet är inte enkel att besvara eftersom det liksom i andra frågor finns olika sätt. Men en sak är helt klar, och det är att man som lärare bör veta vad man vill förbjuda, tillåta eller – kanske allra helst - utmana.*

Bakgrunden till denna artikel är en studie som gjordes vt 02 i en sexa och en sju. Syftet var att ta reda på vad LunarStorm betyder för yngre tonåringar. Artikeln kan förhoppningsvis hjälpa till att öka kunskaperna hos novisen som läser. Det finns även möjlighet att själv skaffa sig ett krypin i LunarStorm. En särskild diskussionsgrupp för föräldrar och lärare hittar man lätt när man loggat in.

Tidigare forskning om barn, unga och nätet har oftast handlat om chattande i öppna chattrum där vem som helst kan logga in sig och alla diskuterar med alla. Dessa chattrum är väldigt opersonliga och det är i sådana miljöer många experimenterar med sin identitet, lägger till ett par år till sin ålder och i sällsynta fall byter kön¹⁻³. Men att chatta med okända upplevs i längden som trist och intetsägande. Sällan utvecklas varaktiga relationer med tidigare okända över nätet bland yngre tonåringar. Ett behov av att diskutera lokala företeelser gör att man övergår till att umgås med redan kända kompisar på nätet². Idag finns flera sådana utrymmen och LunarStorm är det största.

Café för samtal

Den typ av virtuell gemenskap som LunarStorm representerar är utformat som en träffpunkt för att umgänga ska kunna utvecklas. Det kan beskrivas som ett café där den främsta aktiviteten är konversation. På de flesta skolor där tonåringar vistas dagligen har det länge varit självklart med verkliga caféer för detta ändamål. Behovet av träffpunkter kan då tyckas tillfredsställt, men många studier bekräftar det även jag erfarit i min studie – att kommunikationen över nätet är ett komplement till och inte en ersättning för kommunikation i verkliga livet. Den virtuella formen gör det lättare att ta kontakt med sådana man inte känner så väl. Tonåringar jag intervjuat har givit exempel på hur de över nätet vågat ta kontakt med elever i parallellklasser och på det sättet utökat sin vänskrets. Tystlåtna kan få ett annat redskap att ut-

* <http://www.lunarworks.se>

trycka sig och tonåringarna vittnar om att de upptäckt nya sidor hos sådana de trodde att de kände⁴.

Lågprioriterad samlingsplats

Flera medieforskare pekar på just detta att ungdomar inte använder sig av ett medium eller ett annat. Barns och ungdomars värld är idag genomsyrad av användande av många medier parallellt^{2,5,6}. Att umgås i verkliga livet är också en del av detta, en del som inte kan bytas ut hur som helst. Ungdomar som är flitiga Internetanvändare måste även vara aktiva i annat och vara sociala för att få hög status⁷. Om man chattar för mycket finns risken att bli stämplad för att vara en enstöring som inte kan få vänner i verkligheten utan bara på Internet. Jämfört med att tillbringa tid med kompisar i verkligheten har Internet låg prioritet. De flesta föredrar att bjuda hem en kompis och se på favoritprogrammet på TV framför att sitta vid Internet².

Anonym och inte

På LunarStorm är man både anonym och inte. Varje deltagares Lunar är ett alias, men genom den beskrivning man ger av sig själv förstår vännerna vem man är, vilket också är meningen. Via kompisars *vännerlistor* kan man hitta deras kompisar, och ta kontakt med någon på skolan som man kanske vet vem den är, men som inte hör till den närmaste kretsen. På så sätt vidgas kompiskretsen, men inte med helt okända.

Man är inte beroende av tid och rum, och det är lätt att hålla kontakt med kompisar när man är ute och reser eller är sjuk. Inte bara sjukdom utan även föräldrars restriktioner kan utgöra ett hinder för att t ex gå ut sena kvällar. Då kan LunarStorm vara ett alternativ. I ett asynkront medium** finns även tid till att vara eftertänksam. Att slippa sitta ansikte mot ansikte med den man skriver till gör också att man lättare kan skriva om svåra saker. Kontakten mellan kompisar och sådana man känner ytligt kan fördjupas genom LunarStorm. Det är lättare att säga förlåt och att reda ut saker.

På nätet används starkare språk och man vågar ta ut svängarna mer. På gott och ont. Men i min studie liksom i den BRIS-studie som gjordes för två år sedan⁸ verkar inte elakheter höra till vanligheterna. Informanterna poängterar den positiva tonen i det virtuella umgänget, och enligt dem själva lockar det fram deras egna positiva sidor. Möjligheten finns alltid att stänga av en person från den egna sfären och att anmäla personer som uppträder olämpligt. Ingen av informanterna i min studie hade använt sig av något sådant. I min studie kunde jag notera att de flesta inte stött på elakheter på LunarStorm eller på nätet överhuvudtaget⁴. Men den mobbing som förekommer kan däremot vara av allvarligare art⁹.

Vuxna förebilder saknas

Forskning om vuxnas farhågor kring barns och ungdomars Internetanvändande är inte särskilt frekvent. Ulrika Sjöberg² diskuterar föräldrars regler för datoranvändande med sina tonåriga informanter, men restriktionerna rörde sig mest om tiden vid datorn. De flesta texter inom området tipsar föräldrar och lärare om hur man själv kan lära sig mer och hålla reda på vad barn och ungdomar egentligen sysslar med på nätet. De tips föräldrar och lärare får är att upplysa barn och ungdomar hur man kan skydda sig vid Internetaktiviteter. Sjöbergs informanter var väl medvetna om riskerna med att till exempel ge ut sitt namn på Internet. Även

** Där kommunikationen inte är samtidig.

tioåringar visar upp en medvetenhet om att allt på Internet inte är vad det kan tyckas vara vid första anblicken¹⁰. Det som saknas är vuxna förebilder och utmaningar till umgänge på nätet.

Kanske kan detta jämföras med kritiken mot sexualundervisningen – att det handlar väldigt mycket om teknik, och mindre om hur man förhåller sig till kärlek...?

Bredband nödvändigt

Ungdomarna ser många fördelar med att umgås via LunarStorm, och alla är välkomna dit, men ett stort problem är åtkomsten, då de flesta menar att det behövs bredband för att orka vara engagerad pga de många besökarna. Man kan då ställa sig frågan om LunarStorm och liknande virtuella gemenskaper blir en samlingsplats för dem, vars föräldrar har möjlighet och intresse av att satsa på bredband. Ulrika Sjöbergs resultat visar att det är vanligare att pojkar har en egen dator på rummet. Tidigare statistik har även visat att det är vanligare att pojkarna har tillgång till Internet i hemmet¹¹⁻¹³. Massmedias beskrivning av problem på Internet har ofta rört unga flickor som raggats upp av äldre män. Det kan finnas en risk att det försprång som pojkarna har vad gäller tillgång i realiteten i hemmet blir större om föräldrarnas oro riktas mot de unga flickornas säkerhet. Då vissa skolor stänger av möjligheten att besöka LunarStorm från skolans datorer, kommer då den digitala klyftan inte bara att vara kunskapsmässig, utan även social?

Viktigt är att förstå att Internet är en viktig del i barns och ungdomars värld. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap där kommunikation är en central del. Läraren *skall* dessutom ”organisera och genomföra arbetet så att eleven får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling”¹⁴. Alla som arbetar i skolan bör grundligt fundera igenom hur man kan stötta *och utveckla* även nya former av kommunikation.

REFERENSER

1. Hernwall, Patrik (2001). *Barns digitala rum*. Doktorsavhandling, Pedagogiska institutionen. Stockholm: Stockholms universitet.
2. Sjöberg, Ulrika (2002). *Screen Rites - A study of Swedish young people's use and meaning-making of screen-based media in everyday life*. Doktorsavhandling, Sociologiska institutionen. Lund: Lund University.
3. Turkle, Sherry (1987). *Ditt andra jag (The Second Self, 1984)*. Stockholm: Prisma.
4. Enochsson, AnnBritt (2003) *Young teenagers in net communities*. Paper presenterat vid NERA (NFPP), København.
5. Johansson-Smaragdi, Ulla & Jönsson, Annelis (2001). *From a homogeneous to a heterogeneous media world*. Växjö: Institutionen för samhällsvetenskap.
6. Livingstone, Sonia (2002). *Young people and new media*. London: Sage.
7. Bjørnstad, Taran L. and Ellingsen, Tom (2002). *Nettsvermere - en rapport om ungdom og Internett*. Oslo: Statens Filmtilsyn.

8. BRIS (2001). *BRIS webbrapport*. Stockholm: BRIS.
9. Olin, Fredrik (2003) *Digital mobbning - trakasserier via Internet och SMS*. D-uppsats, Institutionen för utbildningsvetenskap. Karlstad: Karlstads universitet.
10. Enochsson, AnnBritt (2001). *Meningen med webben - en studie om Internetsökning utifrån erfarenheter i en fjärdeklass*. Doktorsavhandling, Institutionen för utbildningsvetenskap. Karlstad: Karlstads universitet.
11. Nordicom (1999). *Mediebarometer 1998*. Göteborg: Nordicom.
12. Nordicom (2000). *Mediebarometer 1999*. Göteborg: Nordicom.
13. Carlsson, Ulla & Facht, Ulrika (red.) (2002). *Medie-Sverige 2001/2002, statistik och analys*. Göteborg: NORDICOM-Sverige.
14. Utbildningsdepartementet (1994). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94*. Stockholm: Utbildningsdepartementet., Kap. 2.2